

**แนวโน้มเศรษฐกิจไทย 4.0 ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล : จากความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์
สู่ภัยคุกคามเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจ****Trends of Thailand's Economics 4.0 in Digital Economic Era: From
Geopolitics Risk to Geo-Economic Dilemma by Superpowers**

บทความวิชาการ

พิศาล อมรรัตนานูป

Pisan Amornratananuparp

กรมข่าวทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10210

Directorate of Joint Intelligence, Royal Thai Armed Forces Headquarters, Bangkok, Thailand 10210

E-mail: Pisanextra@gmail.com

Abstract

ความเสี่ยงภูมิรัฐศาสตร์หรือ Geopolitical Risks จัดได้ว่าเป็นภัยคุกคามอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อระบบการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร และระบบสังคมของประเทศ รวมถึงกิจการระหว่างประเทศ นอกจากนี้ความเสี่ยงภูมิรัฐศาสตร์ ยังเป็นความเสี่ยงที่นำไปสู่ความเสียหายในด้านเศรษฐกิจในลำดับต่อมา ดังเป็นที่ประจักษ์แจ้งในห้วงปลายศตวรรษที่ 20 เกิดการขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจเดิม (Ruling Power) กับมหาอำนาจใหม่ (Rising Power) คือ สหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) และสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) ตามลำดับ มหาอำนาจเดิม คือ สหรัฐฯ จะต้องดำเนินการขัดขวางประเทศที่กำลังเป็นคู่แข่งหรือที่เรียกว่า มหาอำนาจใหม่ คือ จีน โดยเฉพาะจีนที่แสดงความประสงค์ว่า ต้องการเป็นผู้กำหนด “ระเบียบโลกใหม่” บนโลกเศรษฐกิจดิจิทัลยุค 4.0 (Fourth Industrial Revolution) โดยสงครามครั้งนี้ส่งผลให้ ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ของมหาอำนาจ เนื่องจากทั้งคู่ต่างเป็นคู่ค้าที่สำคัญต่อการ เจริญเติบโตของประเทศทั้งด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจโดยไทยซึ่งอยู่ในระบบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Effect) จึงจำเป็นต้องดำเนินยุทธศาสตร์ในลักษณะการใช้ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) กล่าวคือ การพยายาม รักษาความสัมพันธ์ให้ประเทศมหาอำนาจเท่าเทียมกัน และนอกจากนั้นเพื่อให้หลุดพ้นจากผลกระทบในระบบ ห่วงโซ่อุปทาน ประเทศไทยควรนำการสร้างความกระบวนการผลิตสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ที่พร้อมจำหน่ายด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งประเทศไทยควรมีนโยบายดึงดูดการลงทุน

วันที่รับบทความ : 25 ต.ค. 66

วันที่แก้ไขบทความ : 28 พ.ย. 66

วันที่ตอบรับบทความ : 5 ธ.ค. 66

จากบริษัทข้ามชาติ และมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สินค้าที่มีคุณภาพสูงและทันสมัยนั้น ผ่านการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมใหม่แห่งอนาคตที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจ (New Growth Engines) ของประเทศ

คำสำคัญ: กับดัkd้านเศรษฐกิจ, เศรษฐกิจดิจิทัล, ผลิตรถยนต์รวมในประเทศ, ภาวะเงินฝืด, ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว

Abstract

Geopolitical Risks can be categorized as a malevolent force that has been a driver of political, economic, military, and social systems amongst countries, and emerge from a nation's involvement in international affairs. Furthermore, the Geopolitical Risks can also be the risks that disruptive economic growth will be existed thereafter. It is empirical as in the late 20th century, the old powers (Ruling Power) conflicted with the new powers (Rising Power), the United States and China respectively. The old power which is the United States must take steps to thwart rival nations known as the New Power which is China, especially China's apparent desire to set up "a New World Order". In the digitaconomy world 4.0 era (Fourth Industrial Revolution), such conflict has affected Thailand through the geopolitical conflict enacted by the superpowers. Since both are trading partners

that are centered on the growth of the country regarding stability and economy, which Thailand is in the supply chain system (Supply Chain Effect). Therefore, it is necessary that the Balance of Power theory should be implemented, that is to say the maintaining of relation equality with all superpowers and for the disengaging from the supply chain. The Production Process and Product should be implemented for that of the product compliance enable to meet with the demand amongst consumers, ready to be marketed in which encompass innovation and modern technology. Thailand should launch the policy on induced investment from multinational corporation and the human resources should be ongoing developed for the highly qualified and modernized merchandises which will be the key mechanism for New Growth Engines of the country.

Keywords: Geo-Economic Dilemma, Digital Economy, Gross Domestic Product (GDP), Inflation, Stagflation

คำนำ

ภูมิรัฐศาสตร์ หรือที่เรียกว่า Geopolitics เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลกระทบจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมด้านพื้นที่ตั้ง ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ประชากร รวมถึงทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่ส่งผลต่อการเมืองและความสัมพันธ์ทั้งภายในและ

ระหว่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Dodds (2019) ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิรัฐศาสตร์จาก University of London ที่กล่าวถึงในงานวิจัยเรื่อง “Geopolitics: A Very Short Introduction” โดยให้คำนิยามของคำว่า ภูมิรัฐศาสตร์ว่าเป็นการศึกษาที่เน้นการค้นคว้าการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจทางด้านปัจจัยด้านการเมืองและด้านภูมิศาสตร์ อีกทั้งยังครอบคลุมปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งหมด โดยที่เห็นเด่นชัด ในยุคปัจจุบัน คือ การแข่งขันความเป็นผู้นำทางการค้าและเทคโนโลยี โดยเมื่อนำทฤษฎีมาเทียบเคียงเพื่อศึกษาระดับยุทธศาสตร์นั้น พบว่า มีความสัมพันธ์ในการวางแผนยุทธศาสตร์ระดับประเทศ ซึ่งนักยุทธศาสตร์จะต้องนำสมการทั้งด้าน Hard Power และ Soft Power มาผสมผสานกันจนกระทั่งได้ผลรวมที่เรียกว่า “Smart Power” หรือที่เรียกว่า “อำนาจชาญฉลาด” ซึ่งเป็นพลังอำนาจแห่งชาติ (National Power) โดยมี 4 องค์ประกอบคือ “DIME” Diplomacy-ด้านการทูต/นโยบายต่างประเทศ, Informational-ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ, Military-ด้านการทหาร, Economy-ด้านเศรษฐกิจ สำหรับความหมายของ Hard Power คือ การใช้อำนาจทางทหารหรือเศรษฐกิจเพื่อบังคับให้บุคคลกระทำตามในสิ่งที่ตนต้องการ เช่น เหตุการณ์สงครามระหว่างสหพันธรัฐรัสเซีย (รัสเซีย) และยูเครนที่รัสเซียใช้กำลังทหารเพื่อบีบบังคับให้ยูเครนมาอยู่ใต้อาณัติของรัสเซียอีกครั้ง ในขณะที่ทั่วโลกก็พร้อมใจใช้การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อรัสเซีย เพื่อกดดันให้รัสเซียถอนกำลังจากยูเครน ในขณะที่ Soft Power เป็นความสามารถในการชักจูงใจทำให้ผู้อื่นมีความพึงพอใจหรือเต็มใจเปลี่ยนพฤติกรรมยอมรับคล้อยตามสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อำนาจ โดยกลไกหลักที่สำคัญ

ในการใช้ Soft Power คือ การสร้างความดึงดูดใจต่อผู้อื่น และผลจากการใช้ Soft Power ต้องเกิดจากการดึงดูดใจที่ชักจูงให้คล้อยตามโดยปราศจากการคุกคามหรือการแลกเปลี่ยนสิ่งใดซึ่งแตกต่างจากการใช้อำนาจแบบดั้งเดิม คือ อำนาจเชิงบังคับขู่เข็ญ หรือ Hard Power ดังเช่น การใช้อำนาจทางการทหารและการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งมุ่งคุกคามประเทศอื่น (Nye, 2005; Valenti, 2021) ดังนั้น ในการสร้างพลังอำนาจของชาติจึงเป็นพลังซึ่งประเทศจำเป็นต้องสร้างความแข็งแกร่งและพัฒนาขีดความสามารถของตนเพื่อป้องปรามและต่อต้านภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในทุกรูปแบบและหลากหลายมิติ ซึ่งนับว่าเป็นภารกิจหลักในการรักษาผลประโยชน์ของชาติและในบรรดาพลังอำนาจทั้ง 4 ด้าน นั้น เป็นที่ประจักษ์ว่า พลังอำนาจด้านเศรษฐกิจ (Economy) มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพลังอำนาจในด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับคณะที่ปรึกษาด้านข่าวกรอง (2564, น.10) ที่แสดงทรรศนะว่าการมีกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งจะเป็นปัจจัยเสริมกำลังอำนาจด้านอื่น ไม่ว่าจะเป็นการทหาร การศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ดังนั้น ความเจริญเติบโตและพลังอำนาจในด้านเศรษฐกิจของชาติใดที่มีอิทธิพลต่อชาติอื่น ๆ จึงถือได้ว่าเป็นความเสี่ยงและเป็นภัยสำคัญที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ไม่ควรมองข้าม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของการลงทุนพัฒนากำลังอำนาจของทั้งสหรัฐฯ และจีนที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแบบก้าวกระโดดด้วยการมีเงินทุนสำรองเป็นจำนวนมากที่คอยเป็นแรงผลักดันในการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) ขีดความสามารถดังกล่าวรวมถึงการรับบทบาทผู้นำที่สามารถควบคุมองค์การการค้าระดับโลก สำหรับประเทศไทยนั้น นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013

เป็นต้นมา รัฐบาลไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนทางเศรษฐกิจของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรับรู้ถึงคลื่นผลกระทบจากทั้งสงครามการค้า สถานการณ์การระบาด COVID-19 จนถึงสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ในปี ค.ศ. 2022 (Russia-Ukraine 2022) ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการเร่งยกระดับเศรษฐกิจให้สามารถพึ่งพาตนเองและพร้อมทำการแข่งขันบนเวทีโลก และได้ออกนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” หรือ “Thailand 4.0” ที่มุ่งเน้นไปที่การยกระดับเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีหรือที่เรียกว่า เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) เพื่อที่จะนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากยุค 3.0 ที่มี 3 กับดัก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ได้แก่ 1) กับดักรายได้ปานกลาง 2) กับดักความเหลื่อมล้ำทางสังคมและโอกาส และ 3) กับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายของความสำเร็จ คือ การมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจมาสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างมูลค่า (Value-Based Economy) ซึ่งหมายถึง เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) กล่าวคือ เป็นการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อยใน 3 มิติสำคัญซึ่งประกอบด้วย

มิติที่ 1 เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม”

มิติที่ 2 เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม

มิติที่ 3 เปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยต่าง ๆ สามารถประมวลได้ว่าเศรษฐกิจไทยในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องพบกับ 3 อุปสรรคหลัก ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกับดักที่สำคัญที่จะขัดขวางความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ ดังนี้

1. การค้าไทยในสงครามระหว่างประเทศมหาอำนาจ (Trade War)

2. การพัฒนาประเทศไทยเพื่อรับมือกับ BANI World

3. แนวโน้มเศรษฐกิจไทยที่เข้าสู่ช่วงชะลอตัว โดยการถ่ายทอดผู้นำยุคใหม่ไปสู่คนยุค Gen Y (ผู้ที่เกิดระหว่าง ค.ศ. 1984-1994)

โดยการเตรียมการรับมือเหล่านี้ ไม่เพียงแต่พัฒนาเศรษฐกิจไทยแต่ยังพร้อมต่อ ระเบียบโลกใหม่ “New World Order” คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในทางการเมืองเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงในดุลอำนาจของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จากกับดักดังกล่าวข้างต้นสามารถวิเคราะห์ประเด็นได้ดังนี้

1. การค้าไทยในสงครามการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจ

จากคำนิยามคำว่าประเทศมหาอำนาจ (Superpower) ที่สถาบันด้านความมั่นคง Daniel K. Inouye Asia-Pacific for Security Studies ได้นิยามไว้ในเอกสารงานวิจัยเรื่อง Hindsight, Insight, Foresight: Thinking About Security in the Indo-Pacific (Vuving, 2020, p.21-30, 339-240) หมายถึง ประเทศที่มีอำนาจและอิทธิพลทั้งด้านการทหารและด้านเศรษฐกิจ

โดยเมื่อใดที่ประเทศมหาอำนาจได้ดำเนินการขยับยุทธศาสตร์ทั้งด้านการทหารและ/หรือด้านเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศด้านความมั่นคงโลก (Security Ecosystem) อย่างชัดเจน (พิศาล อมรรัตนาภา, 2566, p.52-54) โดยเหตุการณ์ที่เป็นบทพิสูจน์ต่อคำนิยามดังกล่าวสามารถศึกษาได้จากในห้วงก่อนการระบาด COVID-19 ได้เกิดสงครามการค้า (Trade War) ขึ้นระหว่างประเทศมหาอำนาจ กล่าวคือ จีน-สหรัฐฯ (ซึ่งในขณะนั้นมีเพียงแค่ 2 ประเทศที่ปรากฏบทบาทการเป็นมหาอำนาจอย่างชัดเจน) ซึ่งการวัดการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจนั้นได้มาจากการที่ทั้งสองประเทศมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ ที่เรียกว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เป็นอันดับ 1 และ 2 ของโลก โดยสหรัฐฯ มีสัดส่วน GDP ร้อยละ 24.2 ส่วนจีนมีสัดส่วน GDP ร้อยละ 15.8 เมื่อรวมทั้งสองประเทศจะมีสัดส่วน GDP ถึงร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับ GDP ของโลก โดยสงครามการค้านี้ส่งผลให้ GDP ของประเทศที่เป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานลดลงโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 1 (World Economic Forum, [WEF] 2019) ซึ่งนั่นย่อมรวมถึงประเทศไทยได้รับผลกระทบทางการเงินโดยรายได้ลดลงถึงร้อยละ 30 (อัตราเติบโตของ GDP เฉลี่ยร้อยละ 3) เนื่องจากไทยยังคงมีรายได้หลักจากการส่งออกไปสู่ทั้ง 2 ประเทศ ดังนั้น สงครามการค้าครั้งนี้ คือ แรงกดดันให้สินค้าที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของจีนหรือสหรัฐฯ ต้องถูกกดดันในระยะยาว โดยเฉพาะสินค้าชั้นกลาง เช่น พลาสติกและเคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ยางที่ภาคอุตสาหกรรมไทยส่งออกไปเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าที่จีนก่อนส่งไปสหรัฐฯ และสินค้าที่ผลิตในสหรัฐฯ เพื่อส่งไปจีน อีกทั้งยังต้องได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการขึ้นภาษีนำเข้า โดยเฉพาะสินค้าชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนรถยนต์ สินค้าเคมีภัณฑ์ และยาง เป็นต้น

เมื่อศึกษาผลงานวิชาการทางรัฐศาสตร์เรื่องของศาสตราจารย์ Mearsheimer (2014) “*The Tragedy of Great Power Politics*” ว่าด้วยการขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจเดิม (Ruling Power) กับมหาอำนาจใหม่ (Rising Power) ซึ่งตามหลักการนั้นมหาอำนาจเดิม (สหรัฐฯ) จะต้องดำเนินการยับยั้งการเติบโตของประเทศที่กำลังเป็นคู่แข่งหรือที่เรียกว่า มหาอำนาจใหม่ (จีน) โดยเฉพาะจีนที่มีวัตถุประสงค์เป็นที่ประจักษ์ว่าต้องการเป็นผู้เขียนระเบียบโลกใหม่ “*New World Order*” บนโลกเศรษฐกิจดิจิทัลยุค 4.0 (the Fourth Industrial Revolution) ที่การพัฒนาเทคโนโลยีไม่เป็นไปตามลักษณะแบบเส้นตรง (Linear) แต่เป็นไปในลักษณะแบบก้าวกระโดด (Exponential Growth) เริ่มตั้งแต่ต้นน้ำที่เครื่องจักรกล (Machine) เป็นผู้ควบคุมองค์ประกอบในการดำเนินการผลิต ทั้งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์, การทำธุรกรรมบนโลกเสมือนจริง และความมั่นคงด้านไซเบอร์ จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภคปลายน้ำที่ล้วนพึ่งพาการดำเนินชีวิตผ่าน Applications ซึ่งการแข่งขันครั้งนี้ได้กลายเป็นที่มาของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ ซึ่งเป็นมหาอำนาจเดิมกับจีนซึ่งเป็นผู้ท้าชิง (Dalio, 2021, p.430-431; Krickovic, 2017, p.317-319, 324; WEF, 2016) โดยการต่อสู้ด้านการค้าของมหาอำนาจได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เนื่องจากไทยได้พึ่งพาการนำเข้าเทคโนโลยี 4.0 จากมหาอำนาจ อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งการขาดส่วนใดส่วนหนึ่งในการผลิตนับว่าเป็นความเสี่ยงต่อระบบห่วงโซ่อุปทาน และการเลือกหรือไม่เลือกฝ่ายย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจไทยยังคงต้องพึ่งพิงมหาอำนาจทั้ง 2 ประเทศ ที่เป็นทั้งการสนับสนุน

ความช่วยเหลือในการพัฒนาเทคโนโลยีและแหล่งรายได้จากการส่งออกสินค้าต้นน้ำที่นำรายได้มาใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยเมื่อศึกษาโครงสร้าง GDP ของไทยพบว่า รายได้หลักนั้นมาจากภาคการส่งออกร้อยละ 68 ซึ่งในปี ค.ศ. 2021 การค้ากับจีนมีมูลค่า 1.28 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ร้อยละ 22) ซึ่งเป็นตลาดลำดับแรกและสหรัฐฯ เป็นอันดับที่ 3 ด้วยจำนวน 6.1 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ร้อยละ 11) ทั้งนี้ หากรวมสัดส่วนการค้าทั้ง 2 ประเทศ เท่ากับร้อยละ 33 หรือ 1 ใน 3 ของประเทศคู่ค้าทั้งหมดของไทย ดังนั้น เศรษฐกิจไทยที่ไม่สามารถเลือกฝ่ายในสงครามการค้าครั้งนี้จึงอยู่ในสภาวะติดกับดักด้านเศรษฐกิจ (Geo-Economic Dilemma) (จุฑาทิพย์, 2566; ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2566)

2. เศรษฐกิจไทยไปสู่ยุค 4.0 บนโลก BANI World

สงครามการค้าที่แพร่ขยายผ่านภูมิรัฐศาสตร์ได้ขยายตัวมาสู่ภูมิภาคอาเซียนและผลกระทบที่เป็นลักษณะคลื่นกระทบ (Ripple effects) ได้ส่งผลมาถึงประเทศไทยเพื่อเป็นการรับมือ โดยรัฐบาลไทยมีแผนการพัฒนายุทธศาสตร์ผ่านนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” (Thailand 4.0) เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2017 เพื่อใช้ในการรับมือกับแรงกระทบจากคลื่นการแข่งขันของมหาอำนาจ อีกทั้งริเริ่มการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมาย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยภารกิจสำคัญของรัฐบาลในการวางรากฐานของประเทศ คือ การลดความเหลื่อมล้ำ, การลดการทุจริตคอร์รัปชัน, การลดความขัดแย้ง, การเสริมสร้างประเทศผ่านการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์, การเสริมสร้างประเทศด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม, การเสริมสร้างประเทศด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมใหม่, การมีวิสัยทัศน์และกรอบยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน, การทำให้เกิดการปฏิรูปขนานใหญ่เป็นระบบและต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้

ไม่ว่าเศรษฐกิจไทยจะขับเคลื่อนไปในทิศทางใดก็ตาม การหลีกเลี่ยงจากอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้น (High Inflation) ก็เป็นไปได้ยากเช่นกัน กล่าวคือ ภาวะเศรษฐกิจที่ระดับราคาสินค้าและบริการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือถ้าพิจารณาจากค่าของเงิน เงินเฟ้อ คือ ภาวะเศรษฐกิจที่ค่าเงินมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจะซื้อของขึ้นเดิมนั้นต้องจ่ายเงินมากกว่าเดิม หรือสินค้ามีราคาที่แพงขึ้น

ในปี ค.ศ. 2023 ภายหลังจากสถานการณ์ Covid-19 คลี่คลาย จะเห็นได้ว่าภาวะการณ์ด้านเศรษฐกิจโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 ที่เป็นระบบเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ โดยโรงงานอุตสาหกรรมและภาคการผลิตได้ปรับองค์กรและพัฒนาตนเองไปสู่การใช้เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เป็นหลัก ซึ่งจากการวิเคราะห์ พบว่า การลงทุนแบบก้าวกระโดดนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ประการแรกเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การผลิตเพื่อลดต้นทุนให้เสร็จทันเวลา ภายใต้อาตรฐานคุณภาพที่กำหนด และประการต่อมา เป็นการเพิ่มประสิทธิผล (Effectiveness) คือ การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ต้องการ ซึ่งนับว่าเป็นเกณฑ์การวัด (World Economic Forum [WEF], 2016 & 2019) การปฏิวัติเทคโนโลยีที่นำไปสู่นวัตกรรมใหม่จะส่งผลให้การผลิตมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ต้นทุนการผลิตและค่าขนส่งจะลดลงอย่างมีนัยยะ และประเด็นที่สำคัญต่อผู้ส่งออกอย่างประเทศไทย คือ ระบบห่วงโซ่อุปทานจะมีประสิทธิผลเป็นอย่างมาก โดยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและสลับซับซ้อนนี้สอดคล้องกับทฤษฎีใหม่ที่เรียกว่า โลก BANI (Brittle, Anxiety-inducing/Anxious, Nonlinear, Incomprehensible: BANI)

ที่ให้นิยามโดย Jamais Cascio นักพฤกษศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้อธิบายสภาวะการณ์ของโลก ที่ประกอบไปด้วย สภาพที่เป็นความเปราะบาง โดยหลายสิ่งในโลกแตกสลายได้ง่าย และก่อให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างไปทั่วโลก ซึ่งได้อธิบายโลกใหม่ว่า BANI ไว้ดังนี้ (Kraaijenbrink, 2022)

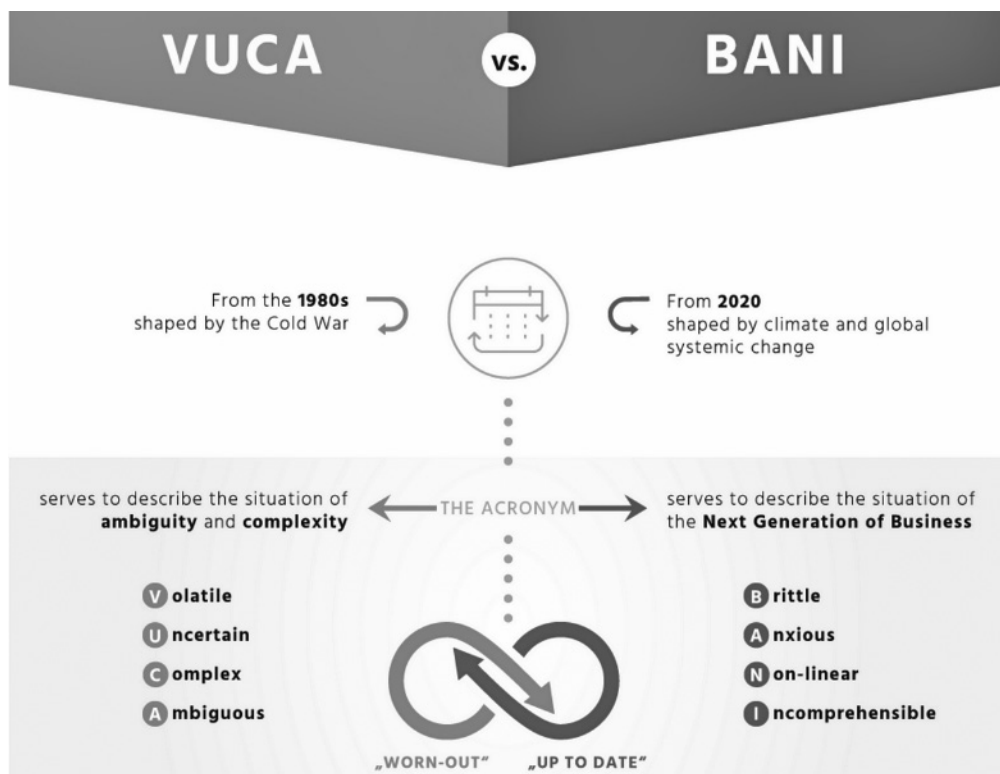
B = Brittle เป็นโลกที่เปราะบาง หมายถึง การมาเร็วไปเร็ว ความสำเร็จในโลกธุรกิจหลายตัวไม่อาจอยู่คงทนถาวรอีกทั้งยังแตกหักได้ง่ายและสามารถถูกทำลายหรือ Disrupt ได้ตลอดเวลา ความเปราะบางนี้มีผลต่อความมั่นคงขององค์กรต่าง ๆ ต่อมา

A = Anxiety-inducing หรือ Anxious คือโลกที่เต็มไปด้วยความกังวล แม้จะมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการตัดสินใจ ก็อาจทำให้ไม่สามารถเลือกสิ่งสำคัญในช่วงเวลาที่กดดันและตึงเครียดได้

N = Nonlinear เป็นโลกที่ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นเส้นตรง เหตุและผลอาจไม่แปรผันตามกันชัดเจนเหมือนเดิม มีปัจจัยแทรกซ้อน ตัวแปร สถานการณ์อื่น ๆ มาส่งผลกระทบแบบที่ไม่สามารถคาดเดา

I = Incomprehensible เป็นโลกที่เข้าใจได้ยาก การใช้ชีวิตในโลกที่เปราะบาง เต็มไปด้วยความวิตกกังวล

ดังภาพที่ 1 ที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไป

ภาพที่ 1 : ความเหมือนและความต่างระหว่าง VUCA และ BANI

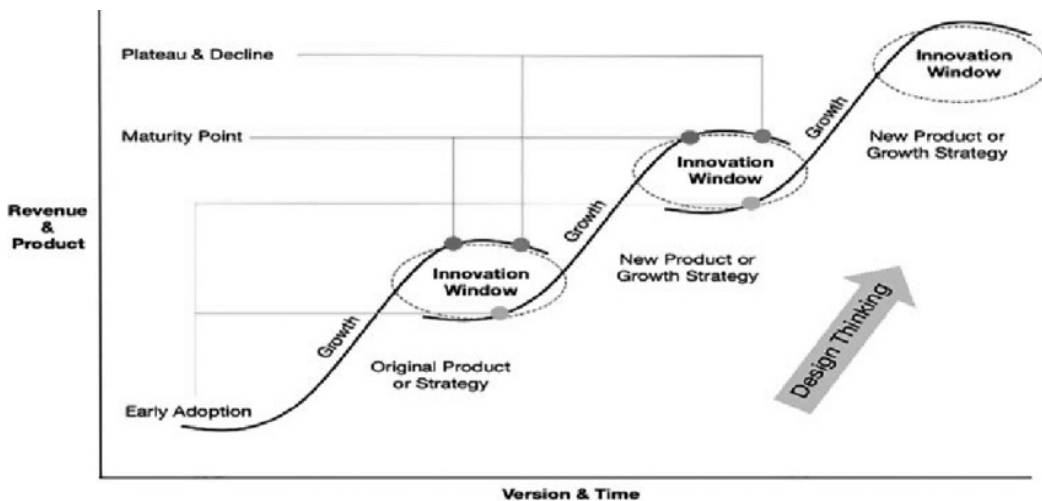
ที่มา : Agilität, 2020

เมื่อพิจารณาถึงเศรษฐกิจไทยจะเห็นได้ว่า มีความเปราะบาง (B) ที่สูงมากโดยจะเห็นได้ชัดเจนจากผลกระทบตั้งแต่สงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ-จีน ในปี ค.ศ. 2017 จนถึงสงครามรัสเซีย-ยูเครน ในปี ค.ศ. 2022 เริ่มจากสงครามระหว่างมหาอำนาจปี ค.ศ. 2017 นั้น เศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากการเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Effect) อันเนื่องมาจากไทยส่งออกสินค้าประเภทสินค้าต้นน้ำและชิ้นกลาง เช่น ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ไปจีนที่โดนสหรัฐฯ ทำการเพิ่มภาษีนำเข้า ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนจนราคาต่อชิ้นไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้นั้น ย่อมหมายถึงผู้ผลิตไทยได้รับผลกระทบจากการขาดตลาดปลายทางส่งออกเช่นกัน เหตุการณ์ต่อมาคือสงครามในปี ค.ศ. 2022 ที่ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อ (Inflation) สูงสุดในรอบ 13 ปี จากต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 20 จากราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้นหรือที่เรียกว่า ต้นทุนในการผลิตสินค้าที่สูงขึ้น (Cost-Push Inflation) ส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัว

ของเศรษฐกิจไทยที่ยังคงเปราะบางมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ยังไม่คลี่คลาย โดยทั้ง 2 เหตุการณ์แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจไทยนั้นไม่มีความคงทนต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและสลับซับซ้อนและอาจนำไปสู่สภาวะเศรษฐกิจถดถอย (Recession)

3. แนวโน้มเศรษฐกิจไทยที่เข้าสู่ช่วงชะลอตัว

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 รัฐบาลไทยมีการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ จึงได้ประกาศนโยบายเศรษฐกิจตามทฤษฎี Sigmoid Curve (S-Curve) ด้วยการพัฒนา 10 อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพต่อการแข่งขันบนเวทีเศรษฐกิจโลกที่นำมาแยกออกเป็น 2 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ กลุ่ม First S-Curve และกลุ่ม New S-Curve โดยในแต่ละ S-Curve สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 วัฏจักร คือ 1) ระยะที่เติบโตอย่างช้า ๆ ในช่วงแรก (Initial slow growth stage) 2) ช่วงเติบโตเร็ว (Rapid growth stage) 3) ช่วงเติบโตช้าลง (Slow growth stage) และ 4) ช่วงถดถอย (Declining Stage) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 : The 'S' curve and innovation window
ที่มา : Mazouz, Alnaji, Jeljeli & Al-Shdaifat, 2019

จากภาพหลักการ Sigmoid Curve (S-Curve) จะเห็นได้ว่า Maturity Point หรืออีกนัยหนึ่ง คือ จุดอิ่มตัวจะเป็นช่วงเติบโตช้าลง เป็นช่วงที่องค์กรจะต้องสร้างนวัตกรรมใหม่ (New-S-Curve) ก่อนจะเข้าสู่ช่วงของนวัตกรรมเดิม ณ ช่วงถดถอย (Decline)

สำหรับประเทศไทยนั้น ธุรกิจกลุ่ม First-S-Curve ซึ่งได้แก่ กลุ่ม 5 อุตสาหกรรมเดิมที่ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลก คือ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ, เทคโนโลยีชีวภาพ, ยานยนต์ล้ำสมัย, การแปรรูปอาหาร และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และกลุ่ม New-S-Curve คือ กลุ่มอุตสาหกรรมใหม่แห่งอนาคต ได้แก่ หุ่นยนต์, การบินและโลจิสติกส์, อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ, ดิจิทัล และการแพทย์ครบวงจร ที่เป็นการเน้นเรื่องนวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (New Growth Engines) ของไทยในยุคเศรษฐกิจ 4.0 ซึ่งหากไม่ปรับตัวตามวัฏจักรเศรษฐกิจย่อมนำไปสู่การถดถอยทางเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่สภาวะล้มละลายต่อไป จากการวิเคราะห์พบว่า เศรษฐกิจโลกหลังเหตุการณ์การระบาดจาก COVID-19 นั้น อยู่ในช่วงปลายของช่วงเติบโตช้าลง (3rd cycle) และกำลังมุ่งหน้าไปสู่ช่วงถดถอย (4th cycle) โดยธุรกิจที่ไม่ปรับตัวต่อหลักการ S-Curve และโลกแห่ง BANI ดังตัวอย่างที่เป็นประจักษ์ในปี ค.ศ. 2023 เช่น การล้มของบรรดาธนาคารยักษ์ใหญ่ที่ต้องประสบปัญหาล้มละลายจนถึงปิดตัวลง ตั้งแต่ Silicon Valley Bank, First Republic Bank และ Credit Suisse

ปัจจุบันเศรษฐกิจไทยกำลังอยู่ในห้วงภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว (Stagflation) ซึ่งหมายถึง “สถานการณ์ที่เศรษฐกิจอยู่ในภาวะตกต่ำ” หรืออัตราการเติบโตของ GDP ลดต่ำลง อัตราการว่างงานที่สูงขึ้น แต่อัตราเงินเฟ้อสูง ส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นจนกระทบค่าครองชีพของประชาชน ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องทบทวนยุทธศาสตร์

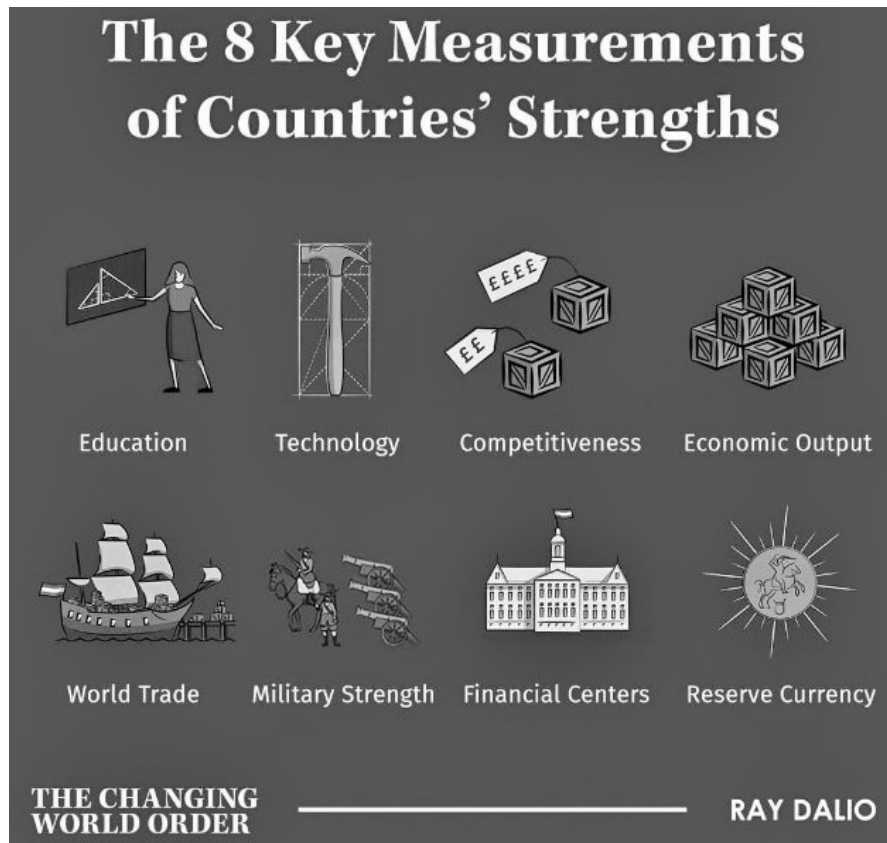
ทางด้านเศรษฐกิจเพื่อสร้าง New-S-Curve โดยจากการศึกษาบทความด้านการพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจเรื่อง “The Changing World Order” โดย Dalio (2021) พบว่า 8 องค์ประกอบที่สามารถพาให้หลุดจากกับดักต่าง ๆ ได้จะต้องประกอบด้วย ความเข้มแข็ง 8 ด้าน ได้แก่ การศึกษา, เทคโนโลยี, ความสามารถในการแข่งขัน, เศรษฐกิจ, การค้าต่างประเทศ, การทหารเข้มแข็ง, การเป็นศูนย์กลางการเงิน, เงินทุนสำรองและเงินตราต่างประเทศ ซึ่งหากเศรษฐกิจไทยจะอยู่รอดจากภาวะเศรษฐกิจขาลงจนนำไปสู่ความเป็นมหาอำนาจนั้นจะต้องพัฒนานตนเองไปสู่ Thailand 4.0 บนพื้นฐาน Digital Economy ที่อาจพิจารณาตามแนวทางของจีนด้านเศรษฐกิจที่เร่งพัฒนา 3 ใหญ่ ได้แก่ Big Data, Big A.I. และ Big Computing ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีศักยภาพเหนือกว่า (Superior Decision Making) สามารถอยู่เหนือโลก BANI ได้ อย่างเหมาะสม ส่วนด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องยกระดับการเรียนการสอนไปในทิศทางแบบ STEM Education ที่เน้นการสอนแบบบูรณาการข้าม กลุ่มสาระวิชา (Interdisciplinary Integration) ระหว่างศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science: S) เทคโนโลยี (Technology: T) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineer: E) และคณิตศาสตร์ (Mathematics: M) โดยนำจุดเด่นของแต่ละสาขาวิชามาสผสมผสานกัน เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ทุกแขนงมาใช้ในการแก้ปัญหา การค้นคว้า และการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์โลก BANI (Dalio, 2021, p.431-432) โดยเมื่อองค์ประกอบด้านเทคโนโลยี และด้านทรัพยากรมนุษย์มีขีดความสามารถในการแข่งขันยุคดิจิทัล ย่อมหมายถึงสินค้าที่ผลิตจะเป็นไปในลักษณะครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งมีความพร้อมต่อการรับมือในสถานการณ์ Supply Chain Disruption ในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งเป็นกับดักสำคัญ 3 ประการดังกล่าวข้างต้น นำมาซึ่งการเสนอแนวทางในการแก้ไขประเด็นปัญหาดังนี้

แนวทางแก้ไขปัญหา 1 : จากการวิเคราะห์ตามหลักการของศาสตราจารย์ Mearsheimer (2014) และ Dalio (2021, p.429-430) จะเห็นได้ว่าการแข่งขันของมหาอำนาจเพื่อเป็นผู้มีอิทธิพลตามทฤษฎีภูมิรัฐศาสตร์ ยังคงไม่มีแนวโน้มที่จะยุติในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้นประเด็นที่ไทยที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ การใช้ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ “Balance of Power” โดยการพยายามรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจให้เท่าเทียมกัน ซึ่งการรักษาดุลแห่งอำนาจนี้เป็นการลดความเสี่ยงของการถูกโค่นล้มอำนาจจากกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่า จะเห็นได้ว่ากลุ่มประเทศด้อยอำนาจกว่าจะมีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมตามอำนาจของตนในวงจำกัดตามการชักนำจากประเทศมหาอำนาจ มีเพียงประเทศมหาอำนาจเท่านั้นที่จะยอมเสี่ยงกับความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นแต่ละชาติจะต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาหรือเพิ่มอำนาจ, ชื่อเสียง, ความมั่งคั่งสมบูรณ์ และความมั่นคงปลอดภัยของตน เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนไว้ สำหรับประเทศไทยนั้นควรต้องปรับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจให้ไปสู่ Thailand 4.0 โดยเร็วที่สุดเพื่อจะได้ไม่อยู่ท่ามกลางสมรภูมิการค้าแบบพึ่งพาเพียงอย่างเดียว อีกทั้งจะต้องแสวงหาหนทางของการเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสเพื่อดึงดูดให้ประเทศที่จำเป็นต้องย้ายฐานการผลิตสินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งปัญญาประดิษฐ์, การทำธุรกรรมบนโลกเสมือนจริง และความมั่นคงด้านไซเบอร์มาลงทุนในประเทศไทยเพื่อลดผลกระทบที่จะมีต่อไทย ดังนั้น ผู้ผลิตสินค้าไทยต้องดำเนินการ 1) ให้เป็นตามมโนทัศน์ (Concept) ที่ว่า “ทำน้อย ได้มาก” ผ่านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย และ 2) ผลิตสินค้าที่พร้อมจำหน่ายเพื่อลดการตกอยู่ในระบบห่วงโซ่อุปทานของประเทศมหาอำนาจ

แนวทางแก้ไขปัญหา 2 : จากเหตุการณ์วิกฤตจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ถึงสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ-จีน และรัสเซีย-ยูเครน พบว่า ได้สร้างผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งในแง่อัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งการที่เป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การแก้ปัญหาประการแรก คือ การปรับมาตรการด้านการลงทุนเพื่อดึงดูดการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติที่กำลังย้ายฐานการผลิตออกจากประเทศคู่ขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่สำคัญ คือ การนำไทยเข้าสู่ยุค 4.0 ที่เป็นเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งจะเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยองค์ประกอบที่จะต้อง มี คือ ความพร้อมทั้งโครงสร้างพื้นฐาน และความพร้อมของทุนมนุษย์ ประการต่อมาคืออุตสาหกรรมไทยจะต้องผลิตสินค้าที่เป็นลักษณะปลายน้ำที่สามารถลดการพึ่งพาส่วนประกอบจากประเทศอื่น ๆ

แนวทางแก้ไขปัญหา 3 : บทสรุปจากการศึกษางานวิจัยของ Dalio (2021, p.330-332) พบว่า วิธีการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เหมาะสมที่สุดและไทยควรนำมาพิจารณาปรับใช้ คือ การสร้างกระบวนการผลิตและสินค้าที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นผ่านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยการพัฒนาตามหลัก S-Curve แบบก้าวกระโดดอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา โดยจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าเศรษฐกิจกำลังเข้าสู่ในห่วงที่ 3 ซึ่งจะต้องมองหาวิธีการพัฒนามาก่อนจะเข้าสู่ภาวะถดถอยในห่วงที่ 4 โดยประเทศที่ประสบความสำเร็จต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ ทั้งจีนและสหรัฐฯ มีจุดเริ่มต้นมาจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยระบบการศึกษาที่ทันสมัยและทั่วถึงทั้งประเทศเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน ดังภาพที่ 3 แสดงถึงปัจจัยความแข็งแกร่งของประเทศที่ควรจะต้องสร้างให้เกิดขึ้น

ภาพที่ 3 : องค์ประกอบ 8 ปัจจัยวัดความแข็งแกร่งของประเทศโดย Ray Dalio

ที่มา : Dalio, 2021

บทสรุป

การดำเนินนโยบายเพื่อให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบน้อยที่สุดจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ของมหาอำนาจในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยการนำทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) มาปรับใช้และสร้างความเข้มแข็งให้กับพลังอำนาจแห่งชาติ (National Power) ในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นด้านที่สำคัญและเป็นด้านที่ส่งเสริมให้ด้านอื่น ๆ เข้มแข็งยิ่งขึ้นนั้น จำเป็นต้องกระจ่างในความเข้าใจถึงสภาวะการณ์ ปัญหา อุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ สงครามการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจ (Trade War) ความเปลี่ยนแปลงของโลก (BANI)

และเศรษฐกิจของประเทศที่อยู่ในช่วงถดถอย (Declining Stage) ซึ่งนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่พร้อมใช้โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการจะพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้ได้คุณลักษณะดังกล่าวนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนด้านการลงทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศไทยให้เป็นเทคโนโลยีระดับสูงที่สามารถจัดทำผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่พร้อมใช้ได้ นอกจากนี้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีความพร้อมต่อการพัฒนาของเทคโนโลยียังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งระบบ ซึ่งจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- คณะที่ปรึกษาด้านข่าวกรอง. (2564). การประเมินกำลังอำนาจของชาติ (National Power) และภัยคุกคามรูปแบบใหม่. *วารสารมุมมองด้านความมั่นคง*, (7), 5-16.
- จุฑาทิพย์ จงวนิชย์. (2566, 22 มิถุนายน). สงครามการค้าระหว่างสหรัฐกับจีน : การเดินทางของประเทศไทย. *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/economic/1074865>
- พิศาล อมรรัตนานภาพ. (2566). การนำทฤษฎีเชิงอำนาจมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบัน. *วารสารมุมมองด้านความมั่นคง*, (12).
- ศูนย์วิจัยกิจการไทย. (2566). จีนเปิดประเทศเร็ว GDP ไทย ปี 2566 คาดปรับขึ้นมาอยู่ที่ 3.7%. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/GDP-FB-16-01-2023.aspx>
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย 4.0*. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2566 จาก http://planning2.mju.ac.th/government/20111119104835_planning/Doc_25590823143652_358135.pdf
- Agilität. (2020). *BANI versus VUCA: a new acronym to describe the world*. Retrieved from <https://stephangrabmeier.de/bani-versus-vuca/#infographic>
- Dalio, R. (2021). *The Changing World Order*. New York: Avid Reader Press.
- Dodds, K. (2019). *Geopolitics: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Kraaijenbink, J. (2022). *What BANI Really Means (And How It Corrects Your World View)*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/jeroenkraaijenbrink/2022/06/22/what-bani-really-means-and-how-it-corrects-your-world-view/?sh=6a87972011bb>
- Krickovic, A. (2017). The Symbiotic China-Russia Partnership: Cautious Riser and Desperate Challenger. *The Chinese Journal of International Politics*. 10(3), 299-329.
- Mazouz, A., Alnaji, L., Jeljeli, R., & Al-Shdaifat, F. (2019). Innovation and entrepreneurship framework within the middle East and North Africa region. *African Journal of Science, Technology, Innovation and Development*, 11(6), 699-710.
- Mearsheimer, J. J. (2014). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton.
- Nye, J. S., Jr. (2005). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs Books.
- Valenti, A. (2021). *What is Smart Power?*. Retrieved October 30, 2023 from <https://jeuneurope.com/what-is-smart-power/>
- Vuving, A. (2020). *Hindsight, Insight, Foresight: Thinking About Security in the Indo-Pacific*. Honolulu: Daniel K. Inouye Asia-Pacific Center for Security Studies.

- World Economic Forum. (2016). *The Fourth Industrial Revolution: What it Means, How to Respond*. Retrieved April 24, 2023 from <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/>
- _____. (2019). *How a Trade War Would Impact Global Growth*. Retrieved April 24, 2023 from <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-trade-war-would-impact-global-growth-tariff/>